

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

D. Thomæ eorúmque qui illum sequuntur sententiæ circa modum, quo
Angelus in loco existit. membrum 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

(id est, trina dimensio) sed intellectiualiter adsunt, & operantur ubiqueque in suis fuerint, & non possunt secundum idem, hinc, & illic esse, & operari.

Durandi opinio asserit angelum non esse in loco per suam operationem transmissam.

Durandus loco citato in primis asserit, Angelum non esse in loco per suam operationem. Tum quia prius est Angelum praesentem esse loco, quam in eo quiddam efficere: eo quod praesentia, conjunctioneque cum loco, sit conditio praerequisita ad agendum in eo immediate inmediate supposito, vt Aristoteles 7. Physicorum, & 1. de generatione asserit, luménque ipsum naturae docet. Tum etiam quia quemadmodum, si à substantia corporea diuina potentia separaretur quantitas, & collocetur in alio subiecto, quantitas illa non potest esse ratio existendi in loco substantiae illi, à qua separata est: ita cum operatio Angeli transiens non sit in Angelo tamquam in subiecto, sed in re corporea, in quam Angelus agit, non potest esse ratio, cur Angelus existat in loco.

Vult etiam angelum esse in loco per praesentiam ordinis, & esse ubique.

Deinde verò inclinatur, & cum formidine asserit, Angelum esse in loco per praesentiam ordinis suae substantiae ad locum absque vilo situ in eo. Appellatur autem praesentiam ordinis habitudinem, quam Angelus ex eo habet ad locum, quod possit agere in eo immediate inmediate supposito. Quare, inquit, cum Angelus possit indifferenter agere immediate ubiqueque sit, ut sit ubique, imò, inquit, si essent plures mundi, esset ubique in illis omnibus: eo quod indifferenter possit agere immediate in singulis illorum partibus. Subiungit verò, longè aliter esse Deum ubique, quam sit Angelus: quippe cum Deus sit ubique replendo, & conferuando omnia loca, eaque, quae in eis sunt: Angelus verò minimè, sed per praesentiam ordinis tantum, ita scilicet, vt licet possit agere immediate in quacumque partem vniuersi, eaque de causa sit in omnibus simul per praesentiam suae substantiae: comparatione cuiusque eorum, non tamen possit agere in omnibus, nec in multis simul, sed successiue; nec in qualibet eorum, quemcumque effectum producere, sed certos & determinatos. Haec dilucidiora reddentur dicendis membro sequenti.

Angeli non esse ubique ostenditur.

Sententia haec, quatenus asserit Angelum esse ubique per praesentiam suae substantiae, singularis est, & parum tuta in fide: iuxta eamque dicendum esset, Angelum non esse simpliciter definitiue in loco. Potest verò impugnari sequentibus Scripturae sacrae testimoniis: Apocal. 12. *Draco pugnabat, & angeli eius, & non valuerunt, nec locus inuentus est eorum amplius in caelo. Et prociectus est draco ille magnus, & serpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satan. Et inferius, Va terra, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam. Lucæ 10. Videbam Satanam quasi fulgur de caelo cadentem. Tobiae 8. Raphael Angelus apprehendit demonium, & reliquit illud in deserto superioris Aegypti. Iob 1. Circumui, inquit Satan, terram, & perambulauit eam. Ioan. 5. Angelus Domini descendebat secundum tempus in piscinam. Quod si Angelus sit ubique, sanè nec deserere locum, nec alligari alicui certo, & peculiari loco, nec moueri ad locum potest: quae omnia cum testimoniis Scripturae citatis, & cum plerisque aliis pugnant.*

Immensitas sibi Deo conuenit.

Adde, quod immensitas soli Deo tribui solet tamquam quiddam ei proprium, iuxta illud Symboli Athanasij: *Immensus Pater, immensus Filius, &c.* immensitas namque infinitatem essentiae consequitur: si autem Angelus ubique esset, etiam non in tot mundis, quin in pluribus, si Deus eos crearet, esset sanè immensus. Praeterea in Scripturis sanctis, Deo tamquam ipsi proprium, tribuitur esse ubique. Iere.

Et ubique tacet et ergo ubique.

A 23. *Caelum, & terram ego impleo. Sapientiae 1. Spiritus Domini repleuit orbem terrarum: quae duo testimonia cum habere sensum ostendimus quaestione 8. artic. 1. disputatione 1. Accedunt sanctorum Patrum testimonia. Damascenus enim, vt relinquam testimonia paulò ante & praecedente membro ex illo relata, libro 2. fidei orthodoxae capite 3. de Angelis sic loquitur. *Circumscripsi sunt: cum sunt in caelo, in terra non sunt, & in terram à Deo missi, non remanent in caelo.* Chrysostomus in commentariis Epistolae ad Hebraeos in illa verba capituli primi: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus, &c.* Discrimen constituit inter missionem Filij Dei, & Angelorum: quod Filius Dei de loco ad locum non pertransiuit, quando in mundum missus est: Angeli autem loca permittunt. Ambrosius etiam lib. 1. de Spiritu sancto cap. 10. docet Angelos mutare locum. Ex dictis hoc membro constat, Angelum esse in loco definitiue. Cum enim in priori illius parte ostensum sit, eum in loco esse: in posteriori verò non esse ubique: constat sanè eum habere modum definitiui existendi in loco.*

MEMBRVM III.

Diui Thomae, eorumque, qui illum sequuntur, sententia circa modum quo Angelus in loco existit.

D I V S Thomas hoc loco, & aliàs saepe asseruerat, Angelum esse in loco corporeo per applicationem suae virtutis ad locum, quocumque modo ea fiat: id quod hac ratione explicat. Corpus est in loco, quia applicatur loco secundum contactum suae dimensivae quantitatis, ita videlicet, quod quantitas molis, quam habet, est illi ratio, cur sit in loco, applicata tamen per contactum quantitatum corporis ad locum: cum ergo in Angelo non sit quantitas molis, sed virtutis, qua videlicet potest efficienter attingere corpus: sit, inquit D. Thomas, vt Angelus sit in loco corporeo per applicationem suae virtutis ad locum quocumque modo eam faciat, seu, quod idem est, per suam virtutis contactum, quo locum attingit.

D. Tho. sententia.

Conueniunt Caietanus hoc loco, Capreolus in 2. distinctione 2. quaestione 1. & Ferrariensis 3. contra gentes cap. 68. cum Angelus libere applicet suam virtutem actiuam ad locum, in potestateque ipsius sit eam ad nullum locum applicare, eo ipso, quod subtrahat applicationem suae virtutis, fieri vt Angelus in rerum natura existat, & tamen nullibi existat: id quod apertissime docet Diuus Thomas in 1. distinct. 37. quaest. 3. art. 1. ad quartum his verbis: *Non reputo inconueniens, quod Angelus sine loco possit esse, quando nullam operationem circa locum habet, nec est inconueniens, vt nusquam, vel in nullo loco esse dicatur: sicut etiam non est inconueniens, quod nullo colore coloratus esse dicatur.*

Quomodo à Caiet. Capr. & Ferrar. exponatur.

Addit Caiet. hoc loco, si Deus sua omnipotente virtute ab aqua existente in vase separaret quantitatem, eo ipso futurum, vt aqua illa existeret quidem in rerum natura & tamen nullibi existeret: eo quod contactus, inquit, quantitatis sit ratio substantiae corporeae, vt sit in loco: & idcirco, sublata ab ea quantitate, necessarium sit, vt, esto in rerum natura sit, nullibi tamen existat. In eo autem euentu substantia illa denudata à quantitate erit, inquit Caietanus, *indistans negatiue* (id est, non distans) ab omni loco, nimirum quoniam à nullo

nullo distabit, ad nullum tamen locum habebit relationem præsentia: idemque dicit de Angelo subtrahente omnem applicationem suæ virtutis ad locum: idemque videntur dicturi Capreolus & Ferrariensis.

Obserua tamen primò, iuxta hæc sententiam, non quemadmodum in agentibus corporeis ante actionem necessaria est coniunctio agentis cum loco, in quo immediatè agendum est, tamquam conditio sine qua non erit actio: sic etiam in agentibus spiritalibus, de quorum numero est Angelus, similem coniunctionem necessariam esse ante actionem. Ratio est, quia cum substantia corporea sit in loco per contactum suæ quantitatis, semperque ipsius quantitas contingat aliquem determinatum locum, utique semper distat à quocumque alio loco, ac proinde, ut possit agere immediatè in loco distanti, necesse est transferatur ad illum, eique coniungatur, quousque sit ab eo indistans. Angelus verò, cum non sit in loco nisi per contactum suæ virtutis, quem potest subtrahere, eo ipso quòd eum subtrahat, non manet in loco, manetque negatiuè indistans à quocumque loco, ut de mente horum Doctorum dictum est: & cum inter eum, & quemcumque locum sit sufficiens ordo, ac habitudo motoris ad mobile: poterit immediatè agere in quemcumque locum sine aliqua alia præsentia, coniunctione, aut approximatione, eo ipso quòd ad aliud locum non habeat applicatam suam virtutem, ac proinde non sit in alio loco: si namque in alio loco esset, ad eumque applicatam haberet suam virtutem, tunc, ratio illius applicationis distaret per accidens ab hoc loco, neque posset immediatè in eum agere, nisi deserendo illum alium per subtractionem contactus suæ virtutis.

Obserua deinde, sicut priùs est substantiam corpoream esse in se ipsa, quam eandem esse in loco, & quam sit quantitas illius, & nihilominus priùs est quantitatem eius substantiæ tangere locum, & esse in loco, quam substantia, quæ ea afficitur, in loco sit beneficio illius: ita priùs esse Angelum esse in se ipso, quam sit actio illius, & quam ipse sit in loco: attamen iuxta horum Doctorum sententiam, priorem esse actionem, tactumve virtutis Angeli, quo attingit locum, quam angelum esse in loco, eò quòd beneficio illius in loco sit.

Tertiò obserua, hoc esse discrimen inter existentiam substantiæ corporeæ, & existentiam angeli in loco. Quòd id, quod substantia corporeæ est ratio, ut existat in loco, est in ipsamet substantia corporeæ: quantitas enim, quæ per suum contactum, est ratio substantiæ corporeæ, ut sit in loco, atque contactus ipse, est in substantia corporeæ tamquam in subiecto. At verò actio, & contactus, quo angelus attingit locum corporeum, quique illi est ratio, ut existat in loco, non est in angelo, sed in loco tamquam in subiecto: eò quòd sit actio transiens, & non immanens.

Est & hoc aliud discrimen inter existentiam substantiæ corporeæ, & Angeli in loco. Quòd substantia corporeæ ita est in loco ratione quantitatis, quæ est illi ratio essendi in loco, ut situm habeat in loco: Angelus verò ita est in loco ratione actionis & contactus, ut licet non sola actio & contactus sit in loco, sed etiam substantia Angeli ratione illius: nihilominus substantia Angeli non habeat situm in loco, sed sit in eo tamquam mouens in moto, & operans in operato, ratione tamen actionis, ut Capreolus, & Ferrariensis locis citatis tradunt, cum quibus in hæcenus dictis consentit ferè Caieta-

anus, tamen aliquantulum, ut videbimus, ab eis distat.

Conueniunt præterea hi tres autores in eo quòd dicunt, non esse in substantia Angeli (etiam quando modo explicato est in loco) relationem aliquam præsentia substantialis, hoc est, præsentia ipsiusmet substantiæ Angeli ad locum, sed solam indistantiam negatiuè cum contactu per actionem, ratione cuius Angelus dicitur esse in loco tamquam mouens in moto, & operans in operato: idque, sine relatione præsentia ad locum, sufficere dicunt, ut Angelus quoad suam substantiam dicatur esse in loco. Argumentaturque Caietanus contra Scotum constituentem eiusmodi relationem præsentia substantiæ Angeli ad locum. Quia omnis relatio consequitur aliquod fundamentum, rationemve fundandi: sed nullum est fundamentum, nullave ratio fundandi, quam consequatur eiusmodi relatio: ergo admittenda non est ea relatio præsentia. Minorem probat latè Caietanus: ne verò sum molestus, probationes non referam.

Conatur præterea probare Caietanus hoc loco admittendam non esse in Angelis relationem coniunctionis, seu approximati, quæ antecedit actionem, quæ Angelus attingit locum: neque esse illam relationem præsentia substantiæ Angeli ad locum, quæ sit relatio æqualis comparationis inter Angelum & locum, sed satis esse, quæ de mente illius sufficere referemus. At verò Scotus ante actionem Angeli admittendam esse censet relationem præsentia per approximationem, quæ sit tamquam prærequisita conditio, sine qua Angelus non ager in loco immediatè immediatione suppositi. Hanc autem, addit, non esse aliam à relatione præsentia substantialis Angeli ad locum, de qua paulò ante dictum est: appellari verò præsentiam approximationis, quatenus per approximationem & applicationem substantiæ Angeli ad locum efficitur. Vnde non duas relationes præsentia, & simultatis inter substantiam Angeli & locum, sed vnam dumtaxat constituit.

Consequenter subiungendum est in quibus Capreolus, Caietanus, & Ferrariensis circa rem, de qua disputamus, differant. Capreolus loco citato ad argumenta contra primam conclusionem, nihil aliud ad actionem Angeli in locum prærequisitum exigit, quam indistantiam negatiuè Angeli à loco, iuxta sensum supra explicatum, cum ordine & habitudine motoris ad mobile inter Angelum & locum, remve in loco constitutam. Si enim, inquit, ante mundi, & loci creationem, Deus crearet duos Angelos, ut ipso, quòd unus esset indistans ab alio negatiuè, & inter eos esset ordo & habitudo motoris & mobilis, unus posset agere in alium immediatè immediatione suppositi. Quare, inquit, ut unus, vel in alium, vel in locum agat immediatè, nulla ante actionem necessaria est, aut cernitur præsentia Angeli ad locum: nisi forte (inquit ad vltimam confirmationem Gregorij) ordo ille motoris ad mobile indistantis ab eo negatiuè præsentia ordinis nuncupetur: ille namque sola est quæ est ante actionem, & quæ ad actionem requiritur. In agentibus verò corporeis, subiungit ibidem, longè aliter rem se habere. Etenim in illis ante actionem necessitaria est approximatio, & præsentia substantiæ corporeæ ad locum per contactum quantitatis, & situm substantiæ corporeæ in loco beneficio eiusdem quantitatis, idque tamquam conditio ad actionem prærequisita. Addit Capreolus loco citato, præsertim ad argumenta Aureoli, Angelum esse in loco non solum per veram actionem transeuntem, sed etiam per omne id quòd se habet instar actionis transeun-

transfentis in locum, aut in corpus extrinsecum. Huiusmodi in primis esse dicit præsentiam, quæ non est aliud quam nobilitatio & exornatio, quæ Angeli nobilitant & exornant cælum Empyreum. Hanc autem nobilitationem & exornationem affirmat non esse aliud, quam relationem inter Angelum & corpus significatam in modum actionis, & quam ordinem quemdam congruentiæ vnus ad aliud. Deinde eiusmodi dicit esse continentiam; ait namque superiora in entibus comparari ad inferiora tamquam actus ad potentiam, eaque de causa corpora vigorari coniunctione cum substantiis separatis, idque appellat continentiam, quæ substantiæ separata continent corpora. Porro vigorem illum dicit esse virtutem quamdam, quam corpora recipiunt ab Angelis, non in modum qualitatis realis, sed cuiusdam intentionis: eo pacto quo color est in aëre intentionaliter. Præterea eiusmodi esse dicit vnionem: hanc autem non aliud esse affirmat, quam habitudinem corporis ad Angelum mobilis ad motorem, potentialis ad actuale, & exornati ac confortati ad exornans & confortans. Ducitur Capreolus, vt hæc asserat, quoniam Dicitur Thomas quodlib. i. art. 4. docet, nomine operationis, quæ Angelus dicitur esse in loco, intelligendam esse, non solum motionem, sed quamcumque vnionem, quæ Angelus sua virtute se vnuit corpori, præsidendo, vel continendo, vel quocumque alio modo. Et quoniam hoc loco docet, Angelum esse in loco per applicationem suæ virtutis ad locum quocumque modo.

Deinde Caietanus ad hunc primum articulum si attentè legatur, tres Angeli status comparatione loci corporei distinguit, quibus nos quartum, iuxta illius mentem, addemus. Primus est, quando angelus omnino subtrahit applicationem suæ virtutis ad locum. Tunc enim ex sententia Caietani, nusquam est, estque negatiuè indistans à quocumque loco, atque in potentia remota ad operandum. Secundus est, quando iam est in potentia propinqua, præparata, immediata, sufficientique ad actionem omnibus exclusis impedimentis (vt verbis Caietani vtatur) hoc est, vt ipse se explicat, quando simul cum potentia ad operandum, adest ex parte quidem substantiæ Angeli, negatiuè distantis ab aliquo certo loco: ex parte verò intellectus, cognitio practica operis à se in eo exercendi: ex parte deinde potentiæ executiue, expeditio ad tale opus, ita vt potentia nec detineatur, nec impediatur à virtute aliqua superiori, nec sit occupata in alio opere, & simul ex parte voluntatis sit electio prædictæ preparationis ad tale opus exercendum. Tertius status est, quando in actu operatur in eo loco. Attamen, inquit, operationum ad extra duo sunt genera: quadam enim operationes sunt, quæ exigunt continuatam actionem ad extra, vt mouere: quadam verò, quæ interpolata contenta sunt actione, vt præsidere, custodire, & alie similes. Vtrumque verò genus operationum Angelus in loco exercet. Quartus status angeli, quem de mente Caietani adiciimus, est, quando angelus distat per accidens ab aliquo certo loco: eò quòd per applicationem suæ virtutis in alio loco distanti sit.

Secundum statum angeli comparatione loci appellat Caietanus præsentiam ordinis Angeli ad locum, quam dicit positam esse in relatione proportionis agentis ad patiens, quando est in potentia propinqua sufficiente ad opus in sensu explicato: estque hæc præsentia apud Caietanus relatio inæqualis comparationis, sicut relatio agentis ad patiens.

A Hanc præsentiam ordinis affirmat ipse Caietanus prærequisitam esse, ac sufficere sine aliqua alia, vt Angelus in loco operetur.

Quando verò Angelus operatur iam ad extra, siue operatione exigente actionem cõtinuatam, siue exigente interpolatam, dicit esse inter Angelum & locum præsentiam actionis, quatenus Angelus iam per eam actionem efficitur præsens loco quoad suam substantiam absque aliquo situ: eaque ratione dicitur iam esse in loco, sicut mouens in moto, & operans in operato, vt dictum est.

Has duas præsentias affirmat Caietanus sufficere, tum vt Angelus immediatè immediatione suppositi operetur in loco: tum etiam vt sit in loco neque aliquam aliam, aut substantiæ secundum se comparatione loci, aut approximationis esse admittendam. Porro relationem præsentia actionis Angeli ad locum vult esse inæqualis comparationis: eò quòd sit relatio mouentis ad motum, aut ea ipsa, quæ includitur in ratione formali actionis, aut alia similis. Addit, præsentiam ordinis non distingui à præsentia operationis sicut potentiam ab actu, sed sicut habitum ab actu. Rationem reddit, quoniam Angelus non dicitur habere præsentiam ordinis comparatione loci, eò quòd habeat potetiam ad operandum in locum quocumque modo, sed eò quòd eam habeat præparatam, & vltimò dispositam, vt, cum voluerit, operetur: ratio verò, seu conditio habitus est, vt cum voluerit in actum prodeat is, qui eo præditus est.

Quòd si post hæc omnia interrogas Caietanus. Per quid ergo Angelus dicendus est esse in loco, ex tua, D. Thomæque sententia? Respondet angelum per præsentiam ordinis, quæ ad operationem prærequisitur, esse incompletè & inchoatiuè in loco, per præsentiam verò operationis, siue sit, quæ actionem continuatam, siue quæ interpolatam exigat, esse completè & consummatè. Verum, quia Angelus esse vnium loco quocumque horum modorum, nempe siue per solam præsentiam ordinis, siue per operationem, quæ indiget actione continuata, siue quæ ea non indiget, vt sunt præsidere, custodire, &c. sufficit, vt angelus dicatur esse in loco: propterea, inquit Caietanus, dixit D. Thomas hoc loco, Angelum esse in loco per applicationem suæ virtutis ad locum quocumque modo. & quodlib. i. art. 4. docuit, nomine operationis quæ angelus est in loco, intelligi, non solum motionem, sed quamcumque vnionem, quæ angelus vnuitur corpori præsidendo, continendo, aut quocumque alio modo.

Illud hoc loco obserua, longè diuersam esse opinionem Caietani, quoad præsentiam ordinis, ab opinione Durandi membro præcedente impugnata. Caietanus namque appellat præsentiam ordinis, habitudinem, quam habet angelus ad locum, dum est in potentia propinqua, & præparata iam ad operandum, neque per illam dicit angelum esse completè in loco, sed incompletè & inchoatiuè, neque per eam dicit substantiam ipsam angeli esse in loco, sed esse solum negatiuè indistantem ab eo loco. Præterea cum potentia angeli non possit esse præparata illo modo ad operandum in omni loco, sed in aliquo certo & determinato, angelus ex sententia Caietani non est per illam præsentiam ordinis vbique, sed solum in loco certo & determinato. At verò Durandus nomine, præsentia ordinis, intelligit habitudinem, quam angelus ex eo habet ad locum, quòd possit absolutè, & non solum in potentia propinqua, iuxta eum modum, quem explicauit Caietanus, operari in loco immediatè immediatione suppositi.

Præterea

Discrimen inter opinionem Caiet. & Durand. quoad præsentiam ordinis.

Caietanus tres angeli status comparatione loci distinguit.

Quid in loco præsidendo

F

Præterea per eam vult angelum absolute & complete esse in loco, per operationem verò solum dicit manifestare se nobis esse in eo loco in quo iam antea erat simpliciter & complete. Item Durandus affirmat angelum per eam potentiam posse indifferenter operari immediate inmediate suppositi in quemcumque locum, & ob id angelum esse ubique. Denique asseuerat non esse ubique solum per instantiam negatiuè à quocumque loco, sed per præsentiam & coniunctionem suæ substantiæ cum omni loco, quam dicit non amittere ex eo quòd operetur in vno tantum loco, esto loca alia multum distent à loco, in quo operatur.

Ferrariensis in quo à Capreolo & Caietano dissentiat.

Ferrariensis loco citato in reliquis conuenit cum Capreolo: in hoc verò ab eo, & à Caietano dissidet, quòd arbitratur: angelum non aliter esse in loco, quam per operationem transeuntem ac continuatam. Vnde affirmat, eo ipso, quòd desistit operari actu ad extra, continuareque actionem, desinere etiam esse in loco. Ad id verò, quòd D. Thomas hoc loco, & quodlib. illo 1. art. 4. docet, respondet, solum voluisse, vt angelus nò tantum per motionem localem esset in loco, sed etiam per quamcumque aliam motionem ad extra, nempe influendo lumen aliquod in cælum empyreum, vel aliquid aliud in rem, in qua dicitur esse. Hæc de sententia D. Tho. & de variis modis quibus à sectatoribus ipsius solet exponi.

MEMBRUM IV.

Nonnulla, quæ aduersus sententiam D. Thomæ difficultatem faciunt.

Angelus autem non aliter esse in rerum natura, & nullibi existere, implicat.

SENTENTIA hæc mihi numquam placuit. Multa namque in se continet dura, valdeque difficilia intellectu. Ac in primis illud non satis capit intellectus: angelum eo ipso quòd omnino subtrahit applicationem suæ virtutis ad locum, existere quidem in rerum natura, & tamen nullibi existere, nec in spatio corpore repleto, nec in spatio corpore non repleto. Item aqua eo ipso, quòd diuina virtute denudetur quantitate, existere in rerum natura, & nullibi existere, esseque negatiuè indistantem ab omni loco, vt affirmat hæc opinio. Si enim solum affirmaret, angelum, aut substantiam corpoream denudatam quantitate, nullibi existere circumscriptiue, tamquam in loco physico pro superficie corporis continentis, nò miraremur sanè: at quòd dicat nullibi existere, id est, in nulla parte spacij, tam corpore repleti, quam corpore non repleti, esseque negatiuè indistantem ab omni loco, id sanè est, quòd miramur, & quòd asseueramus non satis ab intellectu percipi, cum credamus id contradictionem implicare. Non enim intelligimus, quonam pacto fieri possit, vt Deus producat Angelum, & nullibi, hoc est, in nulla parte spatij in quo, vel sit corpus, vel Deus possit producere corpus, illum producat, & quòd conseruet substantiam corpoream sine quantitate, & nullibi, hoc est, in nulla parte spatij illam conseruet. Contrarium certè sonant aperte testimonia illa Philosophorum, quæ in calce prioris partis membri 2. reuulimus. Deinde conficio argumentationem, vt probem substantiam aquæ, quæ erat in vase, manere in eodem spatio, esto Deus separaret ab ea quantitatem. Quoniam si Deus relinqnat eam suæ naturæ, continuo à forma substantiali illius resultabit noua quantitas in materiam, non secus atque in instanti generationis aquæ, à forma substantiali resultat quantitas: eò quòd, ex

sententia eorum, cum quibus disputamus, fiat resolutio vsque ad materiam primam: sed quantitas illa non resultabit in alio loco, quam in vase: si minus, dicant aduersarij vbinam resultabit, reddantque rationem, quare potius in eo loco, quam in alio, quòd sanè numquam præstabit. Cum ergo non sit alia ratio quare quantitas illa resultet in vase, nisi quia substantia ibi mansit, & quantitas redundat in substantiam in loco, in quo est ipsa substantia: fit, vt substantia manserit in vase.

Deinde possumus argumentari aduersus sententiam horum Doctorum. Quoniam si substantia spirituales non essent in loco, nisi per suam operationem, applicationemve suæ virtutis ad locum, sequeretur Deum optimum maximum non esse, nisi vbi operaretur, id quòd concedunt Doctores cum quibus disputamus: inde verò sequeretur Deum non esse extra cælum: quòd licet hi Doctores concedat, contrarium tamen multis, satisque ni fallor efficacibus rationibus ostendimus q. 8. art. 1. disp. 3. Item si Deus cæteræque substantiæ spirituales non essent in loco, nisi per applicationem suæ virtutis ad locum, sequeretur Deum posse mutari, quòd cum fide Catholica pugnat. Consecutio probatur, quoniam dari potest diuina virtute vacuum, Deusque poterit se solo mouere lapidem per illud: quò dato, sequeretur Deum moueri, vt quæst. 8. disputatione citata perspicue deduximus: quandoquidem cum Deus intra spacium vacuum solum esset, vbi esset lapis, & lapis successiuè esset in alia atque alia parte eius spatij, Deus quoque similiter esset successiuè in alia atque alia parte eiusdem spatij, ac proinde mutaretur.

Illud deinde non satis capit intellectus, quomodo sola indistantia negatiua, sine præsentia & coniunctione illius cum spatio, sit sufficiens conditio ad agendum in illo immediate inmediate suppositi. Ex Aristotele namque 7. Phys. & 1. de generatione, vt actio immediate emanet ab agente, necessaria est præsentia & coniunctio agentis cum eo, in quo debet agere tamquam conditio ad id prærequisita, idque lumen ipsum naturale docet: eiusmodi autem præsentia, assistentia, & coniunctio, non est per solam indistantiam negatiuam, vt auctores ipsi, cum quibus disputamus, consentunt. Etenim sicut ex eorum sententia, angelus tunc nò distat à quocumque loco: quia cum, ex eorumdem sententia, nullibi sit, à nullo loco potest distare, & idcirco affirmant, eum habere tunc indistantiam negatiuè, ita dicunt nulli loco, partive spatij, esse præsentem, coniunctum, aut assistentem: mirum autem est, quòd ab agente, neque præsentem, neque coniunctum, neque assistentem alicui spatio, possit immediate inmediate suppositi fluere actio in spatio. Possumus etiam conficere argumentationem in hunc modum. Si per impossibile tale agens esset naturale, & non liberum, ita videlicet, vt ab eo emaneret actio ex necessitate naturæ, cum ab omni loco esset æquè negatiuè indistans, vel ageret in omnem locum immediate, atque ita esset ubique, quòd creatura repugnat, vel in nullum locum ageret, eò quòd non sit maior ratio quare, in vnum locum agat quam in alium, cum ab omnibus sit eodem modo indistans. Præterea mirabile est angelum, qui, iuxta auctores huius sententiæ, eo ipso, quòd ab hoc loco subtrahit suam actionem & influxum, sicut manet indistans negatiuè à loco distate ab hoc per vigintri mille leucas, sic etiam manet inconiunctus negatiuè cum eo, posse immediate in eo agere in eo instanti, in quo primò subtrahit suum influxum ab hoc alio loco.

Adde.